

Utbildningsinspektion i Kilbo skola och Kyrkskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1-6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Kilbo skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	5
Grundskola	81

Kyrkskolan i Möklinta	Antal barn/elever
Förskoleklass	9
Grundskola	95

Utbildningen vid Kilbo skola och Kyrkskolan omfattar förskoleklass och grundskola årskurs 1–6. Skolorna arbetar åldersintegrerat med indelningen F-klass, årskurs 1-3 och årskurs 4-6. Till respektive skola hör även en förskola som finns i en angränsande byggnad samt fritidshem som lokalmässigt är integrerat i skolornas lokaler. Kyrkskolans förskola är uppdelad i två avdelningar varav den ena är lokalintegrerad och den andra avdelningen finns i en lokal utanför skolområdet. Till Kyrkskolan hör även två dagbarnvårdare.

Kilbo skola ligger ca 28 km nordväst om Sala i utkanten av Västerbykil, en by med gammeldags bykaraktär. Skolan byggdes 1955 och firar 50 år 2005. En större tillbyggnad gjordes 1995. Kilbo har nästan från start haft verksamhet för barn i förskoleklass och grundskola årskurs 1-6. Hösten 2001 utökades verksamheten med en förskola. Skolan har ett stort upptagningsområde med elever från ett antal angränsande byar vilket medför att 80 elever åker skolskjuts.

Kyrkskolan ligger i Möklinta på landsbygden ca 30 km nordväst om Sala. Skolan byggdes till 1993. Skolan har en öppen planlösning där klassrummen fungerar som hemgruppum. Ortens bibliotek ligger mitt i skolan och fungerar som ett nav där även viss del av undervisningen är förlagd. Flertalet elever bor på landsbygden vilket medför att 80 elever åker skolskjuts.

Skolorna leds av en rektor som pendlar mellan skolorna fyra dagar i veckan. Elever och pedagogisk personal arbetar i arbetslag. Inspektionen omfattar förskoleklass och grundskola.

Genomförandet av inspektionen i Kilbo skola och Kyrkskolan

Skolverket sände den 22 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Kilbo skola och Kyrkskolan i Möklinta har bestått av undervisningsråden Marie Wiberg-Svensson och Gunnel Eriksson. Besök i Kilbo skola genomfördes den 8 mars och besöket i Kyrkskolan den 9 mars 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Kilbo skola/Kyrkskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I bägge skolorna genomfördes formella intervjuer med rektorn, elevrådet (Kilbo skola), elevhälsoteamet (Kyrkskolan), lärare, elever och föräldrar. Lektioner i samtliga klasser besöktes liksom verksamheten i förskoleklass. Inspektörerna guidades runt i skolans lokaler av elever. Under besöket fördes också många spontana samtal med både elever och personal.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Kilbo skola har ett mycket väl fungerande elevråd med representanter från alla årskurser. Elevernas engagemang i demokratiprocessen är påtaglig. Elevrådet har ett stark inflytande på skolan och de nämner flera konkreta exempel på frågor som de drivit och fått gehör för. Viktiga uppgifter som elevrådet har är att alla skall arbeta med skolans regler och att känna sig trygga i skolan. Årskurs 4-6 har klassråd varje vecka men inte lika ofta i årskurs 1-3. En gång per månad samlas hela skolan, elever och personal för stormöte där frågor tas upp som berör hela skolan. Ordförandeskapet under stormötet leds av elevrådets ordförande och en lärare. Protokoll förs vid samtliga möten.

Kyrkskolan har vid inspektionstillfället inget elevråd men skall enligt rektorn och eleverna starta under våren 2005.

Eleverna på Kilbo skola upplever att de till viss del kan påverka sin undervisningssituation. Skolans lärare har utvecklat en metod så kallad "SIL" (Svenska i litteraturen) där eleven har möjlighet att välja eget arbete och svårighetsgrad inom ämnet. Enligt lärarna är det jämförbart med elevens val.

Eleverna vid Kyrkskolan anser att de inte kan påverka undervisningen så mycket som man önskar men får dock framföra sina åsikter. Vid intervjutillfällena framkom att det är från och med årskurs 6 som man har möjlighet att påverka undervisningen. Skolan arbetar med ett antal större teman under läsåret där elever och lärare tillsammans bestämmer innehåll och utformning.

På skolorna får eleverna ta ansvar för skolans inre och yttre miljö. På Kyrkskolan har eleverna olika ansvarsområden enligt ett löpande schema. Utomhus arbetar skolan med ett "kreativt uterum" där man odlar växter, har växthus, kompostering för att eleverna skall utveckla ett ekologiskt tänkande. Enligt eleverna sköter man sina uppgifter exemplariskt där alla tar ansvar. Skolorna arbetar även för att öka elevernas miljömedvetenhet bland annat genom källsortering.

Inspektörerna bedömer att resultatet av inflytande i elevråd och klassråd vid Kilbo skola är av god kvalitet men bör förbättras i Kyrkskolan. Elevers inflytande över sitt eget lärande bör förbättras.

Föräldrarna känner sig trygga med skolorna, barnen trivs och vill gå till skolan vilket förklaras med att skolorna är små, barnen blir sedda, att man arbetar åldersintegrerat vilket bidrar till en gemenskap mellan åldrarna.

Eleverna vid de båda skolorna tar ansvar för varandra och tar avstånd från kränkande behandling även om det förekommer. Vid inspektionstillfället hade kränkande mail skickats till en elev och några elever hade mot sin vilja blivit fotograferade. Vid inspektionen framkom från elever att det i Kyrkskolan har förekommit att lärare kränkt elever. Rektor känner till vad som hänt och planerar för vidare åtgärder mot kränkningarna. I skollagen framhålls att var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Det är därför synnerligen angeläget att rektorn tar uppgifterna från eleverna på stort allvar. En elev som kränks av en vuxen är i en ytterst utsatt situation eftersom eleven är i beroende ställning i förhållande till den vuxne. Rektorn måste därför med kraft agera för att säkerställa att vuxna som arbetar i skolan inte utsätter elever för kränkningar.

Av intervjuerna med lärare och rektor vid Kyrkskolan framkom att eleverna inte alltid respekterar alla människors lika värde. Enligt rektorn beror det bland annat på avsaknaden av elever och personal från andra kulturer och att det är en brist i skolan att eleverna inte möter människor från olika kulturer.

Inspektörerna bedömer att arbetet mot kränkande behandling bör förbättras.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av Kilbo skolans arbete avseende normer och värden i vissa avseenden är av god kvalitet. Inspektörerna bedömer dock att elevernas möjlighet till inflytande behöver förbättras. Båda skolorna bör förbättra arbetet med att förebygga kränkningar. Det är särskilt angeläget att rektorn med kraft agerar för att säkerställa att eleverna inte utsätts för kränkningar av de vuxna.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

De nationella kursplanerna anger mål som eleverna minst skall ha uppnått i slutet av det femte och det nionde skolåret. För att eleverna, som läroplanen anger, skall kunna ta ansvar för sina studier krävs att skolan delger eleverna målen för utbildningen. Inspektionen visar att eleverna vid Kilbo skola inte känner till de nationella målen i de olika ämnena förutom i slöjd. I Kyrkskolan sätter eleven i årskurs 4-6 upp egna mål utifrån läroboken i ämnena svenska, matematik och engelska med stöd av läraren.

Föräldrar uppger att de inte känner till målen för utbildningen, varken de som finns i läroplanen eller mål enligt kursplanerna.

Inspektörerna bedömer därför att skolorna bör tydliggöra utbildningsmålen för både elever och föräldrar.

På Kyrkskolan genomfördes samtliga delar av de nationella ämnesproven i svenska, matematik och engelska i årskurs 5 under våren 2004. Resultaten visar att 81 procent av eleverna uppnådde målen i svenska och matematik och att 75 procent uppnådde i målen i engelska. Resultat om antal elever som uppnådde målen i samtliga ämnen saknas.

Kilboskolan har under våren 2004 genomfört de tre delar som Sala kommun valt ut att skolorna skulle redovisa år 2004, av de nationella ämnesproven i svenska, matematik och engelska i årskurs 5. Resultaten visar att 90 % av eleverna uppnådde målen i svenska och matematik och 95 % uppnådde målen i engelska. Resultat om antal elever som uppnådde målen i samtliga ämnen saknas.

Inspektionen visar att skolorna saknar rutiner för uppföljning av kunskapsresultaten i svenska, matematik och engelska i årskurs 5 och även i de övriga kursplanämnen. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör skapa tydliga rutiner för att följa elevernas kunskapsutveckling i alla årskurser och i samtliga ämnen.

På skolorna märks en påtaglig lust att lära i samtliga årskurser. Eleverna uppger att det är "roligt i skolan" och "att man lär sig".

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultaten avseende elevernas kunskaper i svenska, matematik och engelska vid skolorna är förhållandevis goda. I övrigt är det svårt att bedöma på grund av att skolorna saknar rutiner för att följa och utvärdera elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen. Skolorna bör därför utarbeta sådana rutiner. Vidare bedömer inspektörerna att skolorna bör tydliggöra och delge elever och föräldrar målen för utbildningen som beskrivs i läroplanen och i kursplanerna.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Kilbo skola deltar eleverna i klassråd och har ett väl utvecklat elevråd med representanter från samtliga årskurser. Elevrådet har inflytande över skolans verksamhet och är delaktiga i att utforma skolans regler, planering och genomförande av högtider på skolan. Elevrådet är även aktivt i att organisera aktiviteter vid Lucia, och vara delaktiga i att få ihop medel till utflykter och lägerveckor.

Elevrådets arbete informeras i klassråden via dess representanter. En gång i månaden samlas samtliga elever och personal till stormöte för att informera och ta beslut i större frågor som berör hela skolan. Inspektörerna bedömer att Kilbo skolas arbete i detta avseende är av god kvalitet. Elevrådet deltar även vid föräldramöten.

Kilbo skolas föräldraråd får sin information främst från elevrådet och lärarna. Det framkommer under intervjun med föräldrarna att det brister i kommunikationen med rektorn men man försöker att hitta samarbetsformer. Rektorn är mycket förvånad över föräldrarnas uttalande och tycker att hon har bra kontakt med föräldrarna. Föräldrarna upplever att det är svårt att få inflytande och kunna påverka skolans arbetsmiljö men tycker att samverkan med lärarna är mycket bra och att man kan påverka via föräldrarådet. Veckobrev om viktiga händelser, skickas hem med eleverna och uppskattas mycket.

Kyrkskolan har vid inspektionstillfället inget elevråd men skall, enligt rektor och elever, starta ett under våren 2005. Rektorn har senare meddelat att elevrådet haft ett möte dagen före inspektionstillfället. Förskoleklassen och årskurs 1-3 har samling 30 minuter varje morgon i sina hemgrupper, vilka fungerar som trygghetsgrupp. Här tar man upp om vad som hänt och vad som är planerat för dagen. I årskurs 4-6 är eleverna indelade i fyra arbetsgrupper (åldershomogena). I grupperna diskuteras även värdegrundsfrågor.

Inspektörerna konstaterar att Kilbo skola har ett väl utbyggt system för samverkan och inflytande i skolmiljön via elev- och klassråd. Det är positivt att elevrådsrepresentanterna upplever att de har möjlighet att påverka och driva olika frågor. Kyrkskolans arbete med inflytande och delaktighet bör förbättras liksom samverkan med vårdnadshavarna vid båda skolorna.

Läroplanen anger att "Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ansvar". Enligt eleverna vid Kyrkskolan har man inflytande vid val av och planering av temaarbetet men rektor har senare meddelat att det är lärarna som väljer och planerar. I Kilbo

skola planerar varje elev tillsammans med läraren veckans arbete, utifrån sin egen förmåga, i alla ämnen utom idrott, slöjd, musik och bild vilket planeras särskild tid. Varje fredag gör läraren och eleven en avstämning av veckans arbete. Därefter har man en timme "elevens val" då eleven själv får välja från att bygga lego till att fördjupa sig i något speciellt ämne under förutsättning att man klarat veckans arbetsuppgifter. Vid elevintervjuerna framkommer dock att det är svårt att påverka planeringen av undervisningen. I Kyrkskolan är det enligt eleverna först i årskurs 6 man har möjlighet att påverka.

Inspektörerna anser att skolornas arbete i detta avseende bör förbättras.

Elever och föräldrar känner sig trygga med skolan. Vid kränkande behandling kontaktas föräldrarna direkt och händelserna tas upp med eleverna.

I båda skolorna sker ett förebyggande arbete mot kränkningar och mobbning direkt med eleverna, i klasserna, i stormötet på Kilbo skola och under morgonsamlingarna på Kyrkskolan. Genom att bjuda in föreläsare, att läsa och diskutera, människors olikheter och lika värde, vill man även belysa olika kulturer.

Vid inspektionstillfället pågick ett arbete vid Kyrkskolan med att utarbeta en handlingsplan mot mobbing men den var än inte förankrad hos elever, personal och rektor.

Kilbo skola har dels en "Mobbingplan" och dels en "Handlingsplan mot kränkande behandling".

Inspektörerna vill uppmärksamma skolorna på att handlingsprogrammen bör belysa alla former av kränkande behandling, perspektivet vuxenelev och det bör framgå hur föräldrarna får information om att kränkningar förekommer.

Kilbo skola har en god fysisk arbetsmiljö, med elevanpassade arbetsplatser som exempelvis hög och sänkbara bänkar och stolar. Eleverna vid skolorna har god tillgång till en utemiljö som stimulerar till olika slags aktiviteter.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas arbete med arbetsmiljö och delaktighet till vissa delar är av god kvalitet. Skolornas arbete mot kränkningar bör utvecklas till att omfatta alla former av kränkande behandling vilket också bör anges i handlingsprogrammet. Arbetet med elevernas inflytande behöver struktureras och utvecklas.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna saknas, man diskuterar de nationella läroplansmålen. Vid intervjuerna framkommer att eleverna har svårt

att veta vad som förväntas av dem i de olika ämnena och är även osäkra på utifrån vilka kriterier man bedömer deras kunskapsutveckling. Vid bedömning av elevernas kunskapsutveckling används prov, diagnostiska test samt inlämningsuppgifter. I Kyrkskolan sätter eleverna upp egna mål utifrån sina läroböcker i matematik, engelska och svenska.

Vid intervjun uppger lärarna att skolorna har övergripande arbetsplaner som är utarbetade utifrån den "gamla" läroplanen. Lärarna är inte uppdaterade på den revidering av kursplanerna som skedde år 2000.

Föräldrarna vid Kyrkskolan uttrycker en stark oro över var barnen befinner sig kunskapsmässigt och hur eleverna i årskurs 6 ska klara sina studier när de börjar i årskurs 7.

Inspektörerna bedömer att utarbetande av lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna med mål att uppnå och mål att sträva mot skall förbättras och tydliggöras så att eleverna kan bli delaktiga och ta ansvar för sin utbildning. Skolorna bör utarbeta rutiner för att använda styrdokument som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. De nationella styrdokumenterna bör tydliggöras och förankras även hos föräldrarna.

I förskoleklasserna är leken det viktigaste verktyget för utveckling och lärande. Samverkan finns med årskurs 1 i bild, musik och vid läs- och lyssna övningar. Med 5-åringarna har man lekdagar ute och idrott.

Tillgången till experimentell verksamhet var god på Kyrkskolan. Eleverna fick göra en hel del experiment under temaarbetet. Kyrkskolan har gott om undervisningsmaterial, men inlåst i skåp.

Undervisningen i årskurs 1-3 och årskurs 4-6 sker till stor del i flexibla arbetsgrupper. Under vissa lektionspass i veckan är eleverna indelade i mindre grupper utifrån elevens individuella behov. Den inre miljön är genomtänkt och Skolornas möblering tillgodoser elevernas möjlighet till lärande. Enligt rektorn är Kyrkskolan känd för sin annorlunda möblering som är gjord med tanke på att eleverna ska få mogna i sin egen takt.

Kyrkskolan arbetar med temat "Världen" som eleverna har varit med och planerat. Vid ett lektionsbesök i åk 6 hade en elev gjort en power-point presentation om USA. Redovisningen följdes upp och utvärderades av läraren och elever gemensamt.

Under slöjdlektionen på Kilbo skola arbetar eleverna i åk 5 och 6 aktivt med skapande i trä och textil. Eleverna växlar mellan träslöjd och textilslöjd. Det är en samverkan mellan de båda slöjdarterna för att eleven ska få helheten. Som exempel nämns att om eleven tillverkar en båt i träslöjden och syr man seglet i textilslöjden.

Skolorna deltar i ett projekt kallat RIK (Rörelse i Kulturen) där olika föreningar besöker skolan, presenterar och gör olika aktiviteter med eleverna. Skolorna åker även iväg på olika studiebesök. Elever och lärare är med och påverkar val av aktiviteter. Eleverna på Kilbo skola tävlar i hur mycket man rör på sig. Rörelseaktiviteterna poängsätts där vinnande klass får vandringspokalen.

Sammantaget bedömer inspektörerna att skolornas arbetssätt är varierande och flexibelt. Elevens individuella behov tas tillvara genom de olika undervisningsgrupper som förekommer i olika ämnen.

Skolan och skolledningen fäster mycket stor vikt vid att tillgodose elevers behov av särskilt stöd. Arbetet med de elever som har stöd är väl fungerande och flexibelt. Behovet av stöd är stort vid de båda skolorna och enligt rektor och lärare räcker resurserna inte till. Samtliga elever som bekräftats ha behov av särskilt stöd har ännu inte ett åtgärdsprogram. Rektor har senare meddelat att alla elever i behov av särskilt stöd har ett åtgärdsprogram.

Inspektörerna bedömer därför skolorna inte lever upp till författningarnas krav om utarbetande av åtgärdsprogram.

Under intervjun med föräldrar vid Kyrkskolan framkom en viss oro över om alla elever som behöver stöd får det.

Föräldrarna är införstådda med rutinerna kring utvecklingssamtalet som sker en gång per termin. Inspektionen visar att rutinerna för utvecklingssamtalen är väl fungerande. Grundskoleförordningen ställer krav på att informationen vid utvecklingssamtalen bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och i kursplanerna, men föräldrar och elever uppger att detta inte är fallet. Inspektörerna bedömer att genomförandet av utvecklingssamtalen bör förbättras.

Elevvårdskonferens genomförs en gång per termin då rektor, samtliga lärare, skolsköterska, speciallärare, specialpedagog och psykolog ingår. Vid behov kallar rektor till elevvårdskonferenser då man även har tillgång till stödresurser. Rektor lyfter fram den lilla skolans fördelar med närhet till lärarna som en av anledningarna till att formella elevvårdsmöten inte hålls regelbundet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten vid skolorna bör förbättras. Skolorna behöver diskutera och utveckla det pedagogiska arbetet så att eleverna i högre grad ges möjlighet att ta ansvar för sitt eget lärande. Lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna behöver göras. Utvecklingssamtalens innehåll bör förbättras så att de grundar sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna. Inspektörerna bedömer att skolorna inte lever upp till författningarnas krav om utarbetande av åtgärdsprogram. Vidare bör skolorna ytterligare analysera stödbehovet för elever i behov av särskilt stöd.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskilds rättsäkerhet.

Till varje skola i Sala kommun hör en eller flera ansvarspolitiker, som besöker skolan varje läsår och intrycken från dessa besök avrapporteras sedan vid nämndens sammanträde.

Några rektorer i kommunen har ett samordningsansvar för förskolor och skolor inom ett visst geografiskt område. Samtliga ansvarsrektorer ingår sedan i förvaltningschefens ledningsgrupp och rektorskonsferens för alla rektorer i kommunen äger rum var fjärde vecka. Förvaltningens stabsgrupp besöker även skolorna och genomför regelbundet kvalitetshearing.

De båda skolorna har en och samma rektor som ansvarar för Kilbo skola, skolbarnsomsorg och förskola, Kyrkskolan i Möklinta, skolbarnsomsorg, förskola samt dagbarnsvårdare. Rektor är även samordningsrektor för västra området i Sala kommun. Rektor pendlar mellan skolorna dagligen fyra dagar i veckan. Lärarna vid skolorna tycker det är positivt att rektor finns på plats varje dag. Hon kan även alltid nås via telefon.

Rektor styr verksamheterna genom de konferenser som sker en gång per vecka. På Kilbo skolas veckokonferens avsätts 50 procent av konferenstiden till pedagogisk diskussion. Enligt rektor går mycket av hennes tid åt till praktiska och administrativa frågor och hon tycker att det pedagogiska ledarskapet kommer i kläm.

Lärarna vid skolorna anser att rektor är delaktig i, är väl förtrogen med den dagliga verksamheten och tar ett övergripande ledningsansvar för personal och administration. Personalen önskar dock mer av det pedagogiska ledarskapet. Rektorn lägger stor vikt vid att elever i behov av särskilt stöd får de resurser som krävs. Enligt läroplanen har "rektor det övergripande ansvaret för att en lokal arbetsplan upprättas samt för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och till målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen". Skolorna har lokala arbetsplaner. Till skillnad från Kilbo skola har Kyrkskolans arbetsplan utarbetats av elever, personal och föräldrar gemensamt. Inspektörerna bedömer att de lokala arbetsplanerna vid skolorna bör utvecklas så att arbetsplanerna kopplas till målen för utbildningen och utarbetas under medverkan av företrädare för elever och deras vårdnadshavare.

Skolornas kvalitetsredovisningar följer den struktur som Sala kommun tagit fram. I förordningen om kvalitetsredovisning utgör kedjan "mål-resultat / målfyllnelse-åtgärder för utveckling", en helhet.

Denna helhet saknas i skolornas kvalitetsredovisningar och inspektörerna bedömer att skolans arbete med kvalitetsredovisningarna bör utvecklas så att såväl elever, personal som föräldrar görs delaktiga i detta. Ett kvalitetsarbete som dokumenteras borde kunna ge skolan ett värdefullt utvecklingsinstrument och bland annat utgöra ett verktyg för det pedagogiska ledarskapet som vid inspektionstillfället var eftersatt.

Formella beslut om anpassad studiegång saknas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas rektor är väl förtrogen med de verksamheter hon leder. De lokala arbetsplanerna bör tydligare utgå från de fastställda målen för utbildningen och tas fram på det sätt bestämmelserna anger. Skolornas kvalitetsredovisningar bör utvecklas så att de tydliga-

re bedömer resultaten i förhållande till de nationella målen. Rektorns pedagogiska ledning bör utvecklas. Formella beslut avseende anpassad studiegång måste finnas.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Skolorna följer den av Sala kommun fastställda timplanen som tillämpas från och med läsåret 2004/2005.

I Sala kommun har rektor delegation på beslut om elevens val. Enligt grundskoleförfordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen för elevens val. På Kyrkskolans saknas elevens val och på Kilboskolan beskrivs elevens val som en breddning och fördjupning i alla ämnen i mindre skala. Båda skolorna samarbetar med RIK, Rörelse i Kulturen, vilket rektor och lärare ger som exempel på elevens val. Eleverna känner inte till att de har elevens val. Inspektörerna bedömer att skolorna inte lever upp till författningarnas krav rörande elevens val, vilket måste åtgärdas.

Rutiner finns för att elever som så önskar kan få undervisning i modersmål och vid behov svenska som andra språk.

Under inspektionen har det även framkommit att föräldrarna till eleverna i årskurs 4, 5 och 6 i Kilbo skola skall betala 500 kronor för att finansiera en lägervecka som planeras ske under skoltid. Inspektörerna bedömer därför att skolan inte lever upp till skollagens krav på en avgiftsfri utbildning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna det finns tillgång i enlighet med bestämmelserna förutom när det gäller elevens val. Kilbo skola måste även följa skollagens krav på avgiftsfri utbildning.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Enligt uppgifter från rektor har samtliga lärare vid grundskolan i Kilbo läsåret 2004/2005 pedagogisk utbildning för årskurserna 1-3 och årskurserna 4-6. Läraren i förskoleklassen har barnskötarutbildning. Hon vikarierar för den ordinarie förskolläraren som har fått friår under 2005. Enligt skolverkets statistik från läsåret 2003/2004 hade skolan 7,6 lärartjänster per 100 elever. Kilbo skola har även tillgång till speciallärare och två elevassistenter som arbetar både i skolan och på fritidshemmet. Specialläraren är anställd på heltid och handleder elevassistenterna. Några av lärarna undervisar i ämnen de inte är utbildade i. Skolsköterskan finns på skolan en halv dag per vecka.

Lokalerna i Kilbo skola är ändamålsenliga. Det finns ett skolbibliotek och skolan får även besök av bokbussen. Inspektörerna bedömer att tillgången till läromedel är god. Datorer finns i alla klassrum och i biblioteket, men enligt elever och personal har uppkopplingen mot internet inte fungerat det senaste året vilket alla är mycket irriterade över.

I Kyrkskolan har 9 av 10 lärare en pedagogisk utbildning i samtliga årskurser enligt uppgift från rektor. Uppgifterna gäller läsåret 2004/2005.

Vid Kyrkskolan finns en specialpedagog och en "verksamhetsvaktmästare" som arbetar som vaktmästare men undervisar även i träslöjd vilket han inte är behörig i.

Båda skolorna har tillgång till talpedagog, skolpsykolog, habilitering, skolteam och BUP.

Lärarna får viss kompetensutveckling via Europeiska socialfonden, Mål 3 projekt som skolorna ingår i. Kyrkskolans lärare får kompetensutveckling bland annat i portfoliometoden.

Kilbo skolans lärare har utbildats i den så kallade "Charliemodellen" och fördjupar sig nu inom matematik och läs- och skrivinlärning. Under nästa läsår sker kompetensutveckling i samtalsmetodik.

Personalen vid båda skolorna utbildar sig i datakunskap.

Skolans lokal i textilslöjd är vid inspektionen stängd på grund av mögel och eleverna får därför sin undervisning i annan lokal i skolan. Skolans övriga lokaler är fräscha och nyttjas på ett effektivt sätt. Mitt i skolan ligger ett stort bibliotek, som även fungerar som ortens bibliotek en dag per vecka.

Skolorna har god tillgång till uteaktiviteter.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas resurser till stora delar är goda men möjligheten att använda datorn som pedagogiskt verktyg bör förbättras.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Kilbo skola och Kyrkskolan övergripande är av godtagbar kvalitet. Skolans elever erbjuds tillgång till natur, för olika uteaktiviteter. Skolorna har också många kvaliteter med undervisning i väl fungerande större och mindre grupper, eleverna trivs och är trygga i sin skola.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

Normer och värden

- Elevernas inflytande över undervisningen bör förbättras.

Kunskaper

- Skolorna bör utveckla rutiner för att följa och utvärdera elevernas kunskapsutveckling.
- Skolorna bör tydliggöra målen för utbildningen och delge elever och föräldrar dessa.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Arbetet med elevernas inflytande behöver struktureras och utvecklas.
- Skolornas arbete mot kränkningar bör utvecklas till att omfatta alla former av kränkande behandling vilket också bör anges i handlingsprogrammet.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Skolorna behöver gemensamt diskutera och utveckla det pedagogiska arbetet och som ett led i arbetet bl.a. utveckla de lokala konkretiseringarna av de nationella kursplanerna.
- Skolorna behöver förbättra genomförandet av utvecklingssamtalen genom att bättre koppla elevens kunskapsutveckling till målen i läroplan och kursplaner.
- Skolorna bör se över om elever i behov av särskilt stöd ges stöd i tillräcklig omfattning.

Styrning, ledning och kvalitetsutveckling

- Skolornas kvalitetsredovisningar bör utvecklas så att de tydligare beskriver resultaten i förhållande till de nationella målen.
- De lokala arbetsplanerna bör tydligare utgå från de fastställda målen för utbildningen och tas fram på det sätt bestämmelserna anger.
- Rektorns pedagogiska ledning bör utvecklas.

Resurser

- Elevernas möjlighet att använda datorn som pedagogiskt verktyg bör förbättras.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

Normer och värden

- Alla former av kränkande behandling motverkas inte aktivt, vilket leder till att alla elever inte upplever trygghet och arbetsro i skolan (1 kap. 2 § tredje stycket skollagen).

Pedagogisk verksamhet och utbildning

- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Formella beslut om anpassad studiegång med klargörande av vad anpassningen innebär saknas (5 kap. 10 § grundskoleförordningen).

Tillgång till utbildning

- Elevens val erbjuds inte på det sätt bestämmelserna anger (2 kap. 19 § grundskoleförordningen).
- Utbildningen är inte avgiftsfri vid Kilbo skola (4 kap. 4 § skollagen).

Datum
2005-05-02

Ort
Stockholm

Marie Wiberg-Svensson
Gunnel Eriksson